

DE FINANCIËLE ONTWIKKELING VAN HET BOSBEDRIJF

[67]

door

G. MEMELINK

In de rede van de heer Hudig, gehouden bij de opening van de algemene vergadering van de Nederlandse Vereniging van Boseigenaren is de ongerustheid, die bij velen over de financiële ontwikkeling in het bosbedrijf heerst, tot uitdrukking gebracht. Als achtergrond voor deze ongerustheid heeft de heer Hudig onder andere de in de laatste jaren sterk gestegen loonkosten en een uitzichtloze houtmarkt aangeduid.

Er zijn echter nog andere factoren, die de uitkomst van een bedrijf bepalen en de vraag moet daarom worden gesteld of het wel juist is dat van een onrustbarende ontwikkeling kan worden gesproken. Kan het niet zo zijn, dat de bosbezitter is als de bekende boer die altijd klaagt? Cijfers, zo mogelijk exacte cijfers, kunnen hierop slechts antwoord geven.

Wij hebben nu getracht bruikbaar cijfermateriaal te verzamelen en te bewerken en in het verdere verloop van mijn betoog zal ik U dan ook moeten vermoeden met vele getallen en grafieken.

Wij zijn er bij het *doel* van ons onderzoek van uitgegaan, dat het berekenen van een rendement volgens de aloude in de bosbouw bekende methode, geen zin had.

De vaak tot fantastisch hoge bedragen opgelopen prijzen voor bosgronden boden voor de vaststelling van de kapitaalspositie geen enkel houvast. Wij hebben ons daarom gezet tot het bepalen van het bedrijfsresultaat in de vorm van het berekenen van de *bedrijfswinst* of *het bedrijfsverlies* in een *guldenbedrag per hectare productief bos*. Dit heeft het voordeel, dat een direct hanteerbaar getal te voorschijn komt, dat bovendien aansluiting geeft op het begrip *pacht* in de landbouw.

Om eventuele toevalligheden zoveel mogelijk uit te sluiten werd het gewenst geacht de bedrijfswinst vast te stellen als een gemiddelde van de jaarresultaten van een 4 à 5-jarige periode.

Daar het verzamelen van de verlangde gegevens alleen mogelijk bleek bij die bedrijven die over een modern bedrijfsplan beschikten en tevens over een uniforme bedrijfsboekhouding, terwijl bovendien verschillende grootte-klassen werden gevraagd, zal het duidelijk zijn, dat de keuze niet bijzonder groot was. Wij prijzen ons daarom gelukkig gegevens te kunnen verstrekken, welke betrekking hebben op de volgende bezittingen:

1. „van der Huchtbos”	bij Uchelen	103,7 ha
2. „Wolfsveld”	bij Ommen	114,8 „
3. „de Scherpenberg”	bij Oldebroek	152,6 „
4. „'t Singraven”	bij Denekamp	203,2 „
5. „Beestenveld”	bij Rips	314,4 „
6. „Rovertse Heide”	bij Esbeek	433,6 „
7. „Stippelberg en Gemert”	bij Rips	919,6 „
8. „de Utrecht”	bij Esbeek	1404,6 „

Totaal 3646,5 ha

De basisgegevens voor het onderzoek zijn voor 't Singraven door prof. dr J. H. Becking verzameld, voor de overige objecten door de Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij. Prof. Becking heeft deze gegevens samengevat en bewerkt en neergelegd in een aan Uw Vereniging aangeboden rapport. Bovendien bewerkte hij de bedrijfsgegevens van het totale domeinbeheer van het Staatsbosbeheer over de jaren 1958 t/m 1962 met het oogmerk te komen tot een bedrijfsvergelijking tussen Staats- en particulier bezit. Met erkentelijkheid getuig ik van de mij gegeven vrijheid uit deze gegevens te putten.

Om het bedrijfsresultaat te kunnen bepalen is per jaar een analyse gemaakt van de lasten en de baten, waaruit vervolgens een gemiddelde is getrokken.

Voor het verschaffen van een goed inzicht zijn de *lasten* verdeeld in drie hoofdgroepen:

1. De bosinstandhoudingskosten, onderverdeeld in:
 - a. bosaanlegkosten;
 - b. de kosten voor bosverzorging en bosbescherming.
2. De houtexploitatiekosten.
3. De algemene- en beheerskosten.

De baten in twee hoofdgroepen, namelijk:

1. Opbrengst hout.
2. Nevenopbrengsten.

Trekt men de lasten van de baten af, dan resulteert een *exploitatiesaldo*.

Door dit exploitatiesaldo te delen door de oppervlakte productief bos verkrijgt men het saldo per ha.

Voor het bepalen van de *bedrijfswinst* moet echter nog met een tweetal factoren rekening worden gehouden, voor de bepaling waarvan het bedrijfsplan ter hand moet worden genomen. Indien namelijk in de in beschouwing genomen periode de kap achter blijft bij de aanwas, dan vindt uit de aard van de zaak een zekere insparing plaats op de houtvoorraad, die moet worden verrekend in de waarde-toename van de staande houtvoorraad. Voorts kan het zijn, dat er een afwijking optreedt van de werkelijke oppervlakte cultuuraanleg ten opzichte van de voor de periode gestelde normale oppervlakte. Daardoor kan een investatie in culturen ontstaan, die voor een juist inzicht moet worden verrekend.

Door het exploitatiesaldo nu te vermeerderen, respectievelijk te vermindern met de waardeverandering in de staande houtvoorraad en met de investatie in culturen wordt de zuivere bedrijfswinst verkregen.

Als samenvatting van de resultatenrekeningen van een 8-tal particuliere bosbedrijven (3.646,5 ha) in Nederland, naar het gemiddelde van de jaren 1958/1959 t/m 1962 kan de navolgende opstelling worden gegeven:

Omschrijving der posten	Gem. guldens-bedrag per jaar en per ha bos
A. LASTEN	
1. <i>Bosinstandhouding</i>	
a. bosaanleg (gem. 58,62 ha per jaar à f 1.813,— per ha)	29,1
b. <i>bosverzorging en bescherming</i>	20,6
2. <i>Houtexploitatie</i> (gem. 16.721 m ³ per jaar à f 18,60 per m ³)	85,4
3. <i>Algemene- en beheerskosten</i>	42,1
Lasten totaal	177,2
B. BATEN	
1. <i>Opbrengst Hout</i> gem. 16.721 m ³ per jaar à f 43,30 per m ³)	198,4
2. <i>Bij-opbrengsten</i>	1,7
Baten totaal	200,1
C. BEDRIJFSRESULTAAT	
1. <i>Exploitatiesaldo</i>	22,9
2. <i>Waardetoename staande houtvoorraad</i> bijgroei 5,51 m ³ — kap 4,59 m ³ = 0,92 m ³ per ha à f 24,70 per m ³)	22,7
3. <i>Investatie culturen</i> (werkelijk 58,62 ha — normaal 61,29 ha = —2,67 ha à f 1.813,— per ha)	— 1,3
Bedrijfswinst	+ 44,3

Als korte toelichting op de onderdelen het volgende.

De *bosaanleg* had betrekking op de volgende houtsoorten:

32,2% Pinussoorten
61,3% overige naaldhoutsoorten
6,5% loofhout.

De kosten liepen onderling nogal sterk uiteen:

Nummer der bedrijven	Aanlegkosten		Aanlegkosten	
	per ha in guldens	index	per ha productief bos in guldens	index
1	840	46	13,8	45
2	1620	89	28,0	92
3	1779	98	36,0	118
4	1873	103	22,9	75
5	4338	239	69,2	228
6	1329	73	21,8	72
7	2378	131	46,4	153
8	1585	87	24,8	82
	Gem. 1813	100	Gem. 30,4	100

De *bosverzorgings-* en *bosbeschermingskosten* laten voor de onderzochte bedrijven een naar verhouding geringere differentie zien:

Nummer der bedrijven	Bosverzorgingskosten per ha	
	guldens	index
1	21,7	105
2	18,1	88
3	11,1	54
4	26,4	128
5	24,6	119
6	12,4	60
7	18,4	89
8	24,0	117
	Gem. 20,6	100

Samengevoegd met de bosaanleg krijgen we dan een beeld van de totale bosinstandhoudingskosten, die een goed houvast bieden voor een totaalbeoordeling:

Nummer der bedrijven	Bosinstandhoudingskosten per jaar en per ha	
	guldens	index
1	35,5	70
2	46,1	90
3	47,1	92
4	49,3	97
5	93,8	184
6	34,2	67
7	64,8	127
8	48,8	96
	Gem. 51,—	100

De *houtexploitatiekosten* bieden in eerste instantie geen mogelijkheid tot vergelijking. Te zeer zijn deze afhankelijk van de gebruikte exploitatiemethoden. Het komt voor, dat als gevolg van verkoop op stam in het geheel geen exploitatiekosten verschijnen, anderzijds kunnen ogenschijnlijk hoge verwerkingskosten ontstaan bij verwerking tot sortimenten.

Een beoordeling van een *netto* resultaat is evenwel mogelijk en laat de volgende cijfers zien:

Nummer der bedrijven	Netto houtopbrengst per m ³	
	guldens	index
1	25,30	102
2	21,50	81
3	30,20	122
4	24,00	97
5	17,00	69
6	19,70	80
7	25,40	103
8	26,20	106
	Gem. 24,70	100

In een later stadium wordt op deze exploitatie-kosten nog uitvoerig teruggekomen.

De *algemene- en beheerskosten* waarin alle kosten zijn ondergebracht, die niet specifiek bij de andere reeds behandelde hoofdgroepen thuishoren laten voor de onderzochte bedrijven het volgende beeld zien.

Nummer der bedrijven	Algemene- en beheerskosten per jaar en per ha	
	guldens	index
1	20,7	49
2	33,2	79
3	21,7	52
4	81,7	194
5	21,3	51
6	24,5	58
7	23,5	56
8	68,1	149
	Gem. 42,1	100

Op een enkele uitschieter na — een verklaring hiervoor is te vinden in de invloed van de vaste bedrijfsuitrusting — bewegen de beheerskosten zich op gelijk niveau. De grootte van de bezitting heeft nagenoeg geen invloed, hetgeen niet zo verwonderlijk is, omdat de meeste der onderzochte bezittingen in zekere zin coöperatief worden beheerd.

Als laatste opmerking over de samenstellende onderdelen iets over de *bijgroei*, die immers een belangrijke rol speelt bij de bepaling van de waarde-toename van de staande houtvoorraad. De bijgroei is ontleend aan de gegevens van de bedrijfsplannen, die steunden op de voorgeschreven opbrengsttabellen. Er bleken redenen aanwezig — die in dit kader niet nader kunnen worden toegelicht — een verhoging toe te passen van 16%.

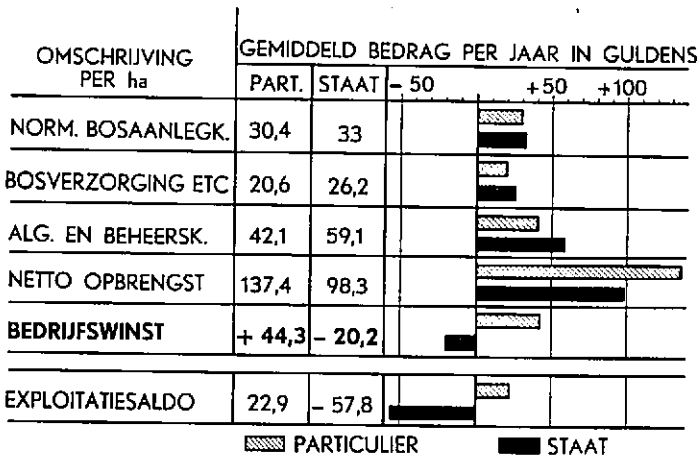
Vervolgens werd deze bijgroei omgerekend tot opgewerkt hout.

In de navolgende tabel is tevens ter vergelijking de jaarlijkse oogst opgenomen.

Nummer der bedrijven	Jaarlijkse bijgroei per ha in m ³	Jaarlijkse oogst per ha in m ³
1	4,62	3,79
2	4,71	6,82
3	5,06	4,42
4	7,35	7,15
5	5,48	2,50
6	5,02	4,28
7	5,18	2,98
8	5,81	5,72
	Gem. 551	Gem. 4,59

Het blijkt, dat in de gezamenlijke bedrijven een matige voorraadsinvestatie heeft plaatsgevonden.

De opzet van de resultatenberekening voor het *Staatsdomein* is identiek aan die voor het particuliere bedrijf en laat het volgende beeld zien, waartoe ter vergelijking ook de gegevens van deze laatste zijn opgenomen (grafiek 1).

Grafiek 1

Een nauwkeurige bestudering van onder andere aanwascijfers, houtsoortengebruik, cultuurintensiteit enz. voerde tot de conclusie, dat een vergelijking op basis van de gebruikte gegevens gerechtvaardigd was.

De cijfers spreken voor zichzelf en het brengt mij de uitspraak van dr Th. C. Oudemans in herinnering, die in 1961 reeds opmerkte, dat de Nederlandse bosbouwer de goedkope rentmeester is in het algemeen belang.

Maar al blijkt deze rentmeester in vergelijking met de Staatsexploitant goedkoop te zijn, het bedrijfswinst-cijfer van f 44,30 per jaar per ha staat in geen verhouding tot het in de bosbouw geïnvesteerde kapitaal.

En het is *dit* gegeven, dat in de particuliere sector stellig aanleiding zal geven tot een bijzondere verontrusting.

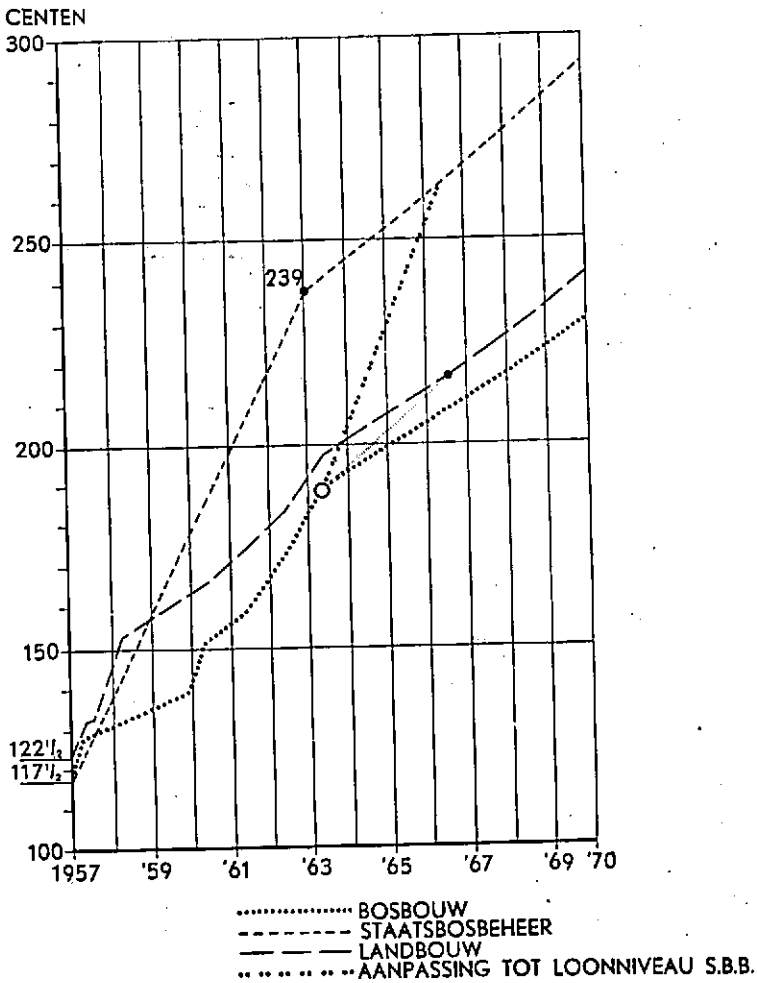
Wij hebben ons tot nu toe bezig gehouden met de financiële resultaten van particulier- en Staatsbosbezit, voornamelijk ontleend aan het reeds genoemde rapport van prof. Becking. Deze resultaten hadden betrekking op een *achter* ons liggende periode van 4 tot 5 jaar. Ik zou nu eens aandacht willen besteden aan de periode die *vóór* ons ligt en met name eens bezien of er aan het weinig florissante bedrijfsresultaat iets te doen valt.

Het is daartoe nodig die factoren die het bedrijfsresultaat bepalen — de lasten en de baten, beiden in de eerder toegepaste onderverdeling — op toekomstige mogelijkheden te toetsen.

Daar echter de *arbeidslonen* in vrijwel alle bedrijfsonderdelen een belangrijke rol spelen en in de toekomst, — zij door de invloed van mechanisch werk relatief in mindere mate — zullen blijven spelen, eerst iets over de loonontwikkeling.

Ter toelichting van bijgaande grafiek („Proeve loonontwikkeling 1957—1970” - grafiek 2) moge dienen, dat voor de loonontwikkeling na 1963 is aangehouden de door het Centraal Planbureau gestelde prognose van 3% cumulatief per jaar. Ter vergelijking werden opgenomen de lonen in de landbouw en die bij het Staatsbosbeheer (S.B.B.). Daar het duidelijk blijkt, dat de bosbouwlonen zijn achter gebleven en redelijkerwijze mag worden verondersteld dat een aanpassing zal plaatsvinden, is het effect daarvan, ge-

PROEVE LOONONTWIKKELING 1957-1970

Grafiek 2

baseerd op een inhaalperiode van 3 jaren, eveneens grafisch weergegeven. Hierna zal ik deze gegevens nog verwerken in een slotbeschouwing over het te veronderstellen beloop van de bedrijfswinst.

Terugkerend naar de bedrijfsonderdelen allereerst iets over de *bosaanleg*, daarbij de vraag stellende of het mogelijk zal zijn een verlaging van de cultuurkosten tot stand te brengen.

Daarbij is van betekenis de *houtsoortenkeuze*.

Het is bekend, dat Pinus-cultures een lage investatie vergen, andere naaldhoutsoorten en ook loofhout daarentegen een naar verhouding hoge.

Uit de verkregen gegevens blijkt, dat zowel bij het particuliere als bij het Staatsbedrijf nagenoeg wordt voldaan aan de door Grandjean in 1962 in zijn voordracht voor de Studiekring van de Koninklijke Nederlandse Bos-

bouw Vereniging gedane prognose voor de komende 20 jaar, namelijk 40% Pinus-cultures en 60% cultures van overige naaldhoutsoorten.

Gezien echter de vele teleurstellingen van de laatste jaren met de meer eisen stellende naaldhoutsoorten, hoofdzakelijk veroorzaakt door extreme klimatologische omstandigheden, heb ik de neiging te veronderstellen, dat het mindere risico van Pinus-cultures het percentage Pinus bij herbebossing iets zal doen oplopen. Dit kan dan een *lichte daling* van de cultuurkosten impliceren.

De methodiek van de herbebossing is echter van veel meer belang dan de houtsoortenkeuze.

Kende men in 1946 nog geen machinale grondbewerking van een stobben-terrein en was men bereid een bedrag — berekend naar het manuurtarief van thans — van f 3800 uit te geven en op basis daarvan te subsidiëren (zie bebossingsschema's Staatsbosbeheer), het kostprijsrapport (Bosschap 1957) komt al met een voorcalculatie van f 200. *Bol* echter (Bosbouwproefstation 1963) komt op f 55.

Maar niet alleen de grondbewerking, ook het planten blijkt anders te gaan.

Wederom omgerekend op het huidige manuurtarief bedroegen de arbeidslonen voor het planten van 10.000 stuks 2 jarige dennen in:

1946 (Bebossingsschema's Staatsbosbeheer)	f 450
1957 (Kostprijsrapport Bosschap)	f 385
1963 (<i>Bol</i> 1963, Bosbouwproefstation)	f 144

Er is in de loop van de jaren wel het een en ander gebeurd!

Bepalen wij ons tot de situatie thans.

In een verdere opvoering van de productiviteit van de handarbeid zit weinig perspectief. Er wordt reeds gewerkt met doelmatige werktuigen en volgens aangepaste werkmethoden. Al wordt reeds veel machinaal gewerkt, toch durf ik te stellen dat het mogelijk zal zijn de eerstkomende jaren de te verwachten kostenstijgingen op te vangen. Dit grond ik enerzijds op de verwachting, dat de goedkopere Pinus-cultures wat zullen toenemen — ik wees daar reeds op — anderzijds op het feit, dat het machinaal planten van meer eisen stellende naaldhoutsoorten feitelijk nog in een beginstadium verkeert.

De hoge loonkosten, juist in deze cultures geïnvesteerd, zullen bij gebruik van doelmatige machines een redelijke daling kunnen ondergaan, terwijl tevens de verzorging gedurende de eerste twee jaar door een verdere ontwikkeling van de chemische onkruidbestrijding, op een lager kostenniveau kan worden gebracht.

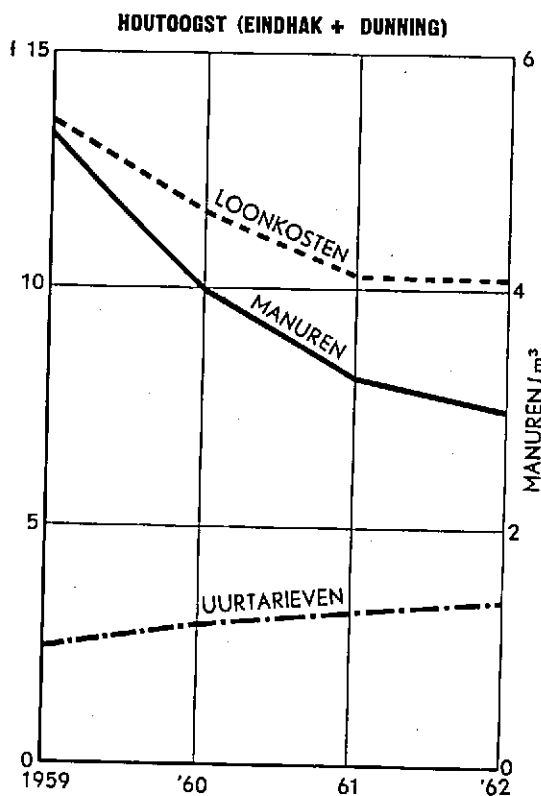
De *bosverzorging* en *bosbescherming* is het volgende onderdeel van de lastenkant. Ook hier hebben arbeidsbesparende werkmethoden hun entree gedaan, hetgeen het best kan worden gedemonstreerd aan de volgende cijfers afkomstig van „de Utrecht”:

	Manuren per ha
1958	8,40
1959	6,89
1960	5,18
1961	5,71
1962	4,29

Aangezien hier het laatste jaar ook met machines is gewerkt, geven de loonkosten geen beeld van de totale kosten. Werkte thans nog op dezelfde wijze als in 1958, dan zouden de kosten thans f 31,92 hebben bedragen, terwijl deze in werkelijkheid f 21,52 bedroegen. Aldus een verschil van meer dan f 10 per ha per jaar.

Uit de aard van de zaak staat de ontwikkeling niet stil. Reeds veel is bereikt met het gebruik van doelmatig handgereedschap, mechanische verzorgingswerktuigen en met chemische bestrijdingsmiddelen. Daar met name de mogelijkheden van de chemische onkruidbestrijding nog niet zijn uitgeput en zich bovendien het effect van gewijzigde cultuurmethoden zal manifesteren, is mijn verwachting, dat kostenstijgingen in de eerste jaren door verdere doorgevoerde rationalisatie zo niet geheel dan toch voor een groot deel kunnen worden opgevangen.

De houtexploitatie vergt als steeds de grootste aandacht. Het is de belangrijkste lastenpost van het bosbedrijf en ongetwijfeld het meest spectaculair. Hier komt de houthakker dan eindelijk aan bod. Maar de houthakker van toen is niet meer de houthakker van nu, getuige grafiek 3.

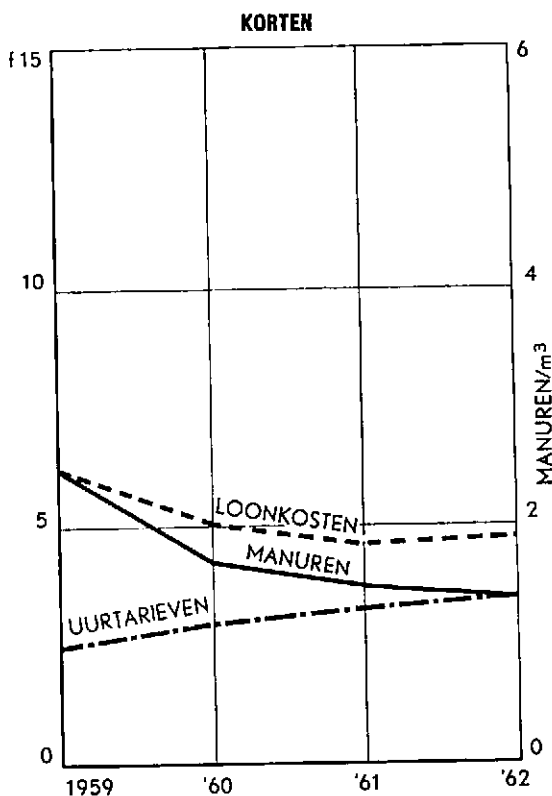

Grafiek 3

Waar in gemeten tarief wordt gewerkt — gemeten tarief betekent „gerationaliseerd personeel” — geeft elke loonsverhoging in principe een *stijging* van kosten. Deze stijging van kosten kan in bepaalde gevallen worden be-

perkt indien mechanische middelen, bijvoorbeeld motorzagen, worden ingeschakeld. Men moet daarvan echter niet te hoge verwachtingen hebben — zie onderzoek van ir M. Bol, gepubliceerd in het Nederlands Bosbouw Tijdschrift in 1962 — bovendien moet men daarbij bedenken, dat het overgaan op een nieuwe methode een eenmalig effect heeft. Het wachten is dan weer op andere machines. Een nieuwe ontwikkeling op dit gebied zie ik echter voorshands niet.

Vrijwel eenzelfde redenering gaat op voor het *korten*. Ook hier treft men een sterke invloed van de rationalisatie aan (grafiek 4).

In de sector *velling en verwerking* is de rationalisatie vrijwel volledig doorgewerkt. Loonstijgingen zullen een kosten vermeerderend effect geven. Op wat langere termijn gezien, zit stellig nog een kosten-verlagend element in het houttransport en wellicht ook in een betere — in dit geval centrale — verwerking van het halfproduct.

Als geheel gezien verwacht ik niettemin voor de *houtexploitatie* een *stijgende* kostenlijn.

Over de *algemene- en beheerskosten* kunnen wij kort zijn. Wat het loon-element hierin betreft mondt elke verhoging uit in een kostenstijging zij het, dat ook de rationalisatie van de hoofdarbeid gunstige invloed kan hebben. De overige algemene kosten zullen een gelijkblijvende tendenz kunnen vertonen.

Daar, waar de mogelijkheid bestaat tot het samengaan van kleine bedrijfs-eenheden tot grotere — de in het onderzoek betrokken bezittingen waren voor het merendeel reeds in een grotere eenheid gebracht — zal een *daling* van de genoemde kostenfactoren kunnen worden verkregen.

De *houtoogst* vormt vrijwel de enige bate van het bosbedrijf en het is begrijpelijk, dat het financiële resultaat in hoge mate van de houtprijzen afhankelijk is. Hoe staat het nu met de houtprijzen? Het is altijd uiterst moeilijk over prijzen te spreken. Men moet bij vergelijking er zeker van zijn over hetzelfde materiaal te spreken, buitendien moeten de bedrijfsom-standigheden elkaar nabij komen. Ik laat daarom liever hier een concreet voorbeeld zien, betrekking hebbende op gegevens van „de Utrecht” over 1960/1961.

Diameterklasse	Percentage	Diameterklasse	Percentage
0—4	0,9	15—19	28,5
5—9	16,5	20—24	1,6
10—14	52,3	25—29	0,2

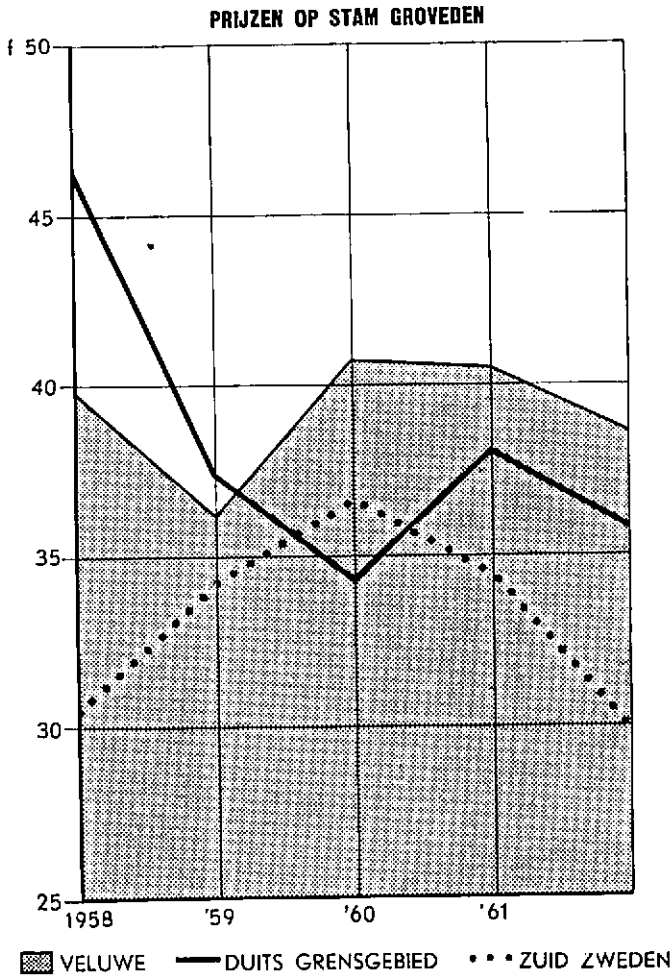
	Sortiment in %	Bruto-opbrengst per m ³ in gld.
bonenstokken	0,1	33,48
boerengerief	0,4	80,34
damwandhout	1,0	16,80
heipalen	5,1	68,40
heiningpalen	3,8	26,10
houtwolhout	8,3	56,65
kisthout	8,6	51,98
mijnhout	41,4	55,17
perkoenen	4,8	66,16
rusterstokken	0,2	35,27
spaanderplatenhout	10,0	46,77
zaaghout	3,7	59,99
afvalhout	11,4	23,78
andere sortimenten	3,7	70,70

In de winkel van Sinkel is alles te koop en als men over prijzen spreekt hoede men zich voor begripsverwarring. Het gemiddelde resultaat over 5 jaar geeft een beter en bevredigender inzicht.

Jaar	Gem. bruto-opbrengst per m ³ in gld.	Netto gld.
1958	51,3	29,6
1959	45,2	20,1
1960	48,7	26,8
1961	48,3	28,6
1962	43,6	26,9

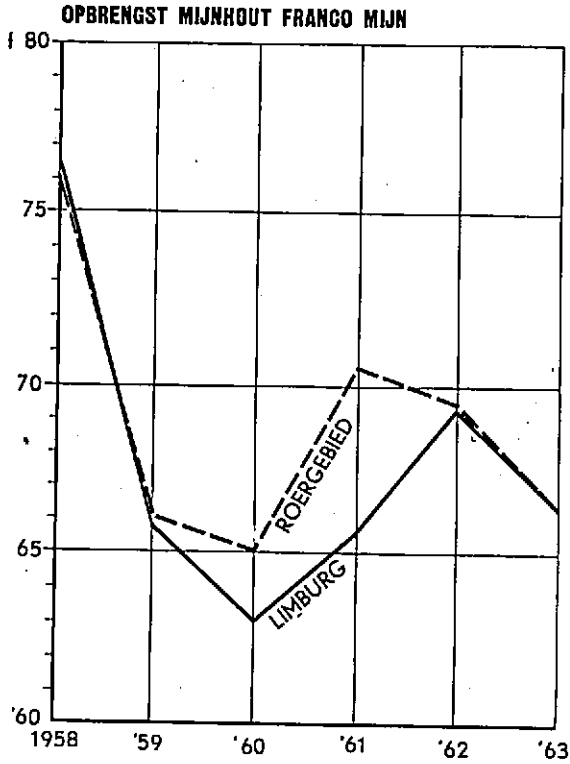
Een verlaging van de bruto-opbrengst in 1962 heeft tevens een verlaging van het netto-resultaat tengevolge gehad. Voor 1963 zijn de vooruitzichten wederom op een iets lager niveau te stellen.

Hoe het met de houtprijzen de eerstkomende jaren zal gaan is moeilijk te voorspellen, daar deze grotendeels aan de internationale marktsituatie zijn gebonden. Al is thans in *algemene* zin van een zekere stabilisatie sprake, ik meen, dat op een stijging van de houtprijzen niet kan worden gerekend. Vergelijken wij namelijk de houtprijzen op stam van ongeveer vergelijkbaar materiaal — daartoe werd globaal cijfermateriaal verzameld — dan zien deze er uit als op grafiek 5 is weergegeven.

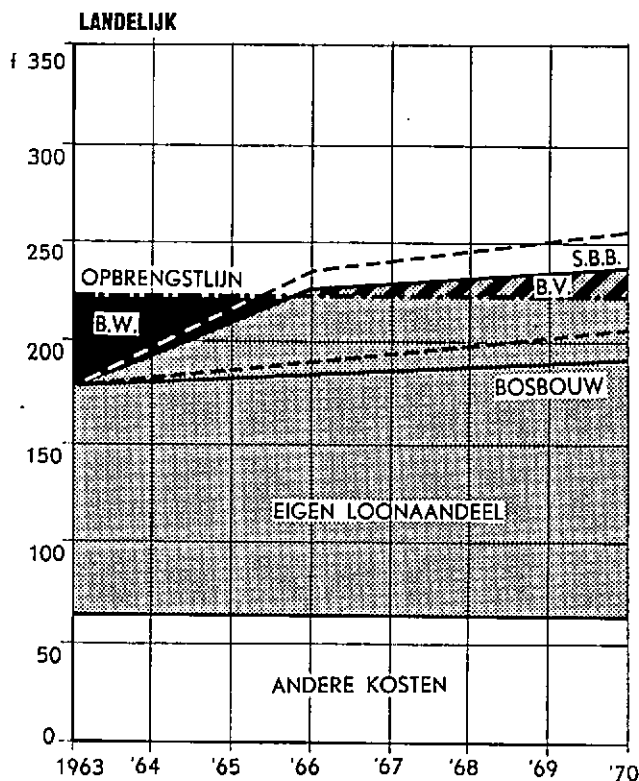
Grafiek 5

Illustratief is ook het verloop van de prijzen voor mijnhout (zie grafiek 6).

Uit deze gegevens valt het moeilijk tot optimistische gedachten te concluderen. Ik meen dan ook, dat de seculaire stijging der houtprijzen, zoals deze in Engeland over een periode van 80 jaar werden berekend op 2,2% per jaar, voor ons land in de eerstkomende jaren *niet* zullen optreden en wij op zijn *gunstigst gelijkblijvende* houtprijzen mogen verwachten.

Nu alle factoren, die het bedrijfsresultaat beïnvloeden, de revue zijn gepasseerd en ik een indruk heb mogen geven hoe ik een verdere ontwikkeling per onderdeel zie, is een *samenvatting* op zijn plaats. Ik heb getracht deze samenvatting grafisch weer te geven, zodanig, dat de ontwikkeling van de bedrijfswinst direct zichtbaar wordt (grafiek 7).

Grafiek 7

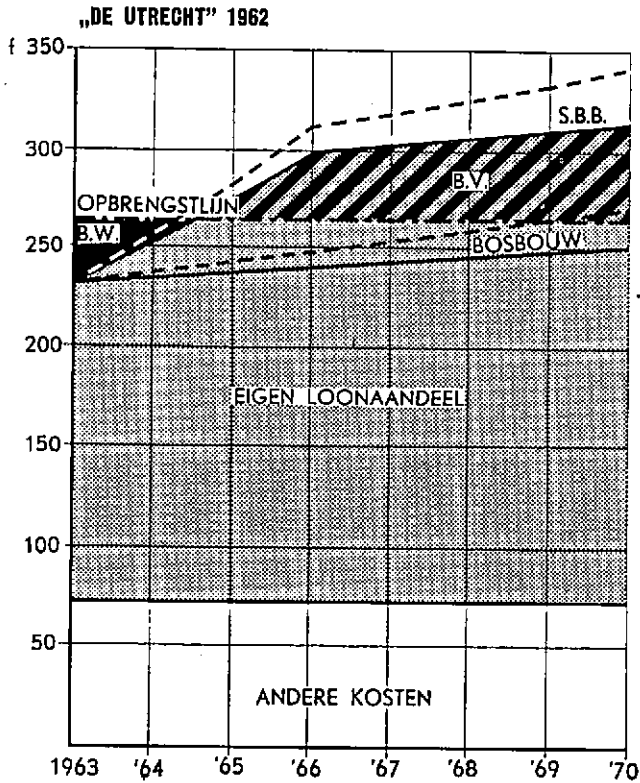
- B.W. = Bedrijfswinst
 B.V. = Bedrijfsverlies
 Bosbouw = Loonkostenlijn particuliere bosbouw (invloed rationalisatie inbegrepen)
 S.B.B. = Loonkostenlijn Staatsbosbeheer (invloed rationalisatie inbegrepen)
 - - - - - = Loonkosten zonder invloed rationalisatie.

Ter toelichting puntsgewijs het volgende.

- De algemene kosten — exclusief eigen lonen — werden constant verondersteld.
- Als constant werden eveneens de houtprijzen verondersteld.
- De invloed van de rationalisatie op de loonpost is gesteld op $1\frac{1}{2}\%$ per jaar, waardoor het totale kostenpatroon relatief gezien slechts een zwakke stijging ondergaat. Mede van invloed is hier, dat de veronderstelde constantheid van de andere kosten op zich reeds een zekere rationalisatieinvloed betekent.

Een duidelijk pessimisme wordt door de getoonde grafiek tot uitdrukking gebracht en er is mijns inziens stellig reden om te spreken van een onrustbarende ontwikkeling. Men moet daarbij nog betrekken het feit, dat de gehele opzet is gebaseerd op gemiddelden, terwijl wel zeker is aan te nemen, dat de situatie thans in belangrijke mate in ongunstige zin afwijkt van deze gemiddelden.

Daartoe zij tot slot nog eenzelfde opstelling gegeven voor het landgoed „de Utrecht” (grafiek 8), thans uitgaande van de gegevens voor 1962. (Gem. bedrijfswinst 1958/1962 f 42,60; 1962 f 31.

Grafiek 8

- B.W. = Bedrijfswinst
 B.V. = Bedrijfsverlies
 Bosbouw = Loonkostenlijn particuliere bosbouw (invloed rationalisatie inbegrepen)
 S.B.B. = Loonkostenlijn Staatsbosbeheer (invloed rationalisatie inbegrepen)
 ----- = Loonkosten zonder invloed rationalisatie.

Ik veroorloof mij echter nog een *slotopmerking* te maken. De gegevens van de 8 particuliere bedrijven hadden alle betrekking op organisatorisch, technisch en administratief goed geleide bedrijven. Ik ben er van overtuigd, dat een zeer groot deel van het particuliere bezit niet een zodanige kwalificatie verdient en daardoor niet bereikt wat technisch en financieel mogelijk is. Wil de ongunst der tijden dit deel niet ten onder doen gaan, dan zal men in eerste instantie orde op eigen zaken moeten stellen.